

АВСТРАЛІЯ: ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК КРАЇНИ

Особливості сучасного розвитку країни. За невеликий історичний проміжок часу Австралія пройшла значний шлях економічного розвитку, перетворившись з аграрно-сировинного придатка Великої Британії на розвинуту індустріально-аграрну країну. *Причинами швидкого зростання* стали: *розвинуті економічні відносини, завезені переселенцями, багатство природних ресурсів і відсутність війн.* Провідними експортними сферами діяльності залишаються гірничодобувна промисловість (експортує 50–90% видобутої сировини) та сільське господарство.

Держава володіє електростанціями і мережею електропередачі, іригаційними спорудами, автомобільними й залізничними шляхами, газо- і водопостачанням, телефонним і поштовим зв'язком, міським транспортом, а також водосховищами, частиною радіо- і телекомунікацій, земельними ресурсами. Майже усі сфери економіки контролюються потужними монополіями, зокрема промислове виробництво, сільське господарство, банківська справа, страхування та інші фінансові операції, оптова й роздрібна торгівля, а також газети, радіо і телебачення.

Домінуючі складники третинного сектору. Важливе значення мають *фінансові послуги.* Австралійська валюта є в обігу не лише всередині країни, а й у ряді інших країн Океанії (Кірибаті, Науру, Тувалу). *Мельбурн – найбільший фінансовий та банківський центр в Австралії.* Австралійська фондова біржа у Сідней – найбільший бізнес-майданчик країни з торгівлі акціями.

Важливе значення має *освіта.* Майже 18% дорослого населення мають університетську освіту. В країні існує 37 державних і 3 приватні університети. Найвідоміші університети, що потрапили до топ-50 найкращих вишів світу, розміщуються у Сідней, Мельбурні, Аделаїді. Крім університетів існує розгалужена система професійної освіти.

Зростає роль інформаційних технологій. У 90-х роках ХХ ст. *поруч з Аделаїдою виник «Хай-тек-Сімі»* – багатофункціональний *технополіс* з австралійськими і японськими науковцями.

Велика площа Австралії та потужні зовнішні економічні зв'язки потребують розвитку транспорту. *За протяжністю автомобільних шляхів Австралія посідає 9-те місце у світі та 7-ме – за протяжністю залізниць.* Автомобільні та залізничні магістралі простягаються паралельно південному узбережжю країни, з'єднуючи найбільші міста. До центру країни прокладено шосейну дорогу. *Трансавстралійською* вважається лише одна залізниця, що з'єднує Південну та Західну Австралію. 75 % перевезень вантажів і пасажирів здійснюються автотранспортом. *Австралія майже не має свого морського флоту,* тому морський транспорт країни використовує судна іноземних компаній. До найбільших морських портів належать залізрудні порти *Порт-Хедленд і Дампір, кам'яновугільні Ньюкасл, Хей-Пойнт, Гладстон.* Столиці багатьох штатів є універсальними вантажними портами: *Сідней, Мельбурн, Перт, Брісбен.*

Повітряний транспорт має велике значення як у внутрішніх, так і у зовнішніх зв'язках. У країні існує 480 аеропортів. Найбільші з них розташовані в Сідней, Мельбурні, Брісбені та Перті. Існує транзитний аеропорт у Дарвіні. Авіація широко використовується для зв'язків усередині країни не тільки між містами, а й між окремими фермами.

Велике значення має *трубопровідний транспорт.* Особливе значення мають водопроводи значної протяжності.

Набуває популярності *міжнародний туризм*. Країну щороку відвідує до 5 млн іноземних туристів, переважно з Нової Зеландії, Японії та країн Південно-Східної Азії. Стримувальний чинник розвитку іноземного туризму – це висока вартість авіаперельотів із Західної Європи та США. Туристична база Австралії складається як із природних, так і історико-культурних об'єктів. Серед природних найбільш популярними є *національні парки «Великий Бар'єрний риф» та «Улуру»*. *Найпопулярніша курортна зона – «Золотий Берег» у штаті Квінсленд*. Збільшенню кількості туристів до Австралії сприяють традиційні міжнародні ярмарки у Сідней, гонки «Формули-1» в Аделаїді, кінні та водні змагання, відкритий чемпіонат Австралії з тенісу. Цікавлять туристів й австралійці-аборигени, змагання з метання бумеранга.

Австралія бідна старожитностями, але сучасні комплекси культурних закладів у столицях штатів відповідають найвищим світовим стандартам.

Виробництва, що визначають міжнародну спеціалізацію країни. Видобування палива, рудної та нерудної сировини. Видобувна промисловість завжди мала першочергове значення в економіці Австралії й нині переживає справжній бум.

Вона входить до п'яти найбільших виробників мінеральної сировини у світі та дає понад третину усієї промислової продукції країни. Значна перевага добувного сектору над переробним сприяла зростанню австралійської економіки.

Більшість прибуткових родовищ Австралії залягають близько до поверхні, що сприяє зниженню собівартості їх розробки. Переважна частина добувної промисловості в країні перебуває під контролем іноземного капіталу. Найбільше значення має видобування кам'яного вугілля, яке забезпечує близько 10% австралійського експорту. За видобутком цієї сировини Австралія поступається лише Китаю, США та Індії, а за експортом країні немає рівних у світі. Головними покупцями австралійського вугілля є Японія та країни Європи. Східний кам'яновугільний басейн вирізняється високою якістю сировини. Є поклади коксівного вугілля. Частину родовищ розробляють шахтним способом, іншу частину – кар'єрним.

Важливе значення серед добувних виробництв та первинної обробки сировини мають *видобуток бокситів (1-ше місце в світі) та виробництво глинозему (2-ге місце після Китаю)*. Підприємства з виробництва глинозему зосереджено в місцях видобування бокситів переважно на півночі та південному заході країни. Більша частина глинозему експортується до Японії, Республіки Кореї та Китаю.

За *видобутком залізних руд* Австралія є *лідером у світі*. Австралійські залізні руди домінують на ринках країн Східної та Південно-Східної Азії внаслідок сприятливого

географічного положення, стійких торговельних зв'язків та високої якості сировини. Руди усіх родовищ, що залягають у межах щита Австралійської платформи, розробляються відкритим способом й не потребують збагачення, що забезпечує високу рентабельність виробництва та гарантує стабільні ринку збуту.

Чільне місце в економіці Австралії посідає *видобуток мідних руд*. Група великих родовищ сконцентрована на півночі країни в місцях близького залягання до поверхні фундаменту платформи. Там у глибоких шахтах видобувають якісні руди з високим умістом міді (до 4 %). За видобутком мідних руд Австралія посідає *5-те місце в світі*.

Австралія – *основний світовий виробник свинцю (2-ге місце в світі) та цинку (3-тє місце)*, а також *значний виробник срібла*, що його вилучають з поліметалічних руд. Нині на Австралію припадає понад *10 % світового видобутку золота*. За цим показником країна поступається лише Китаю. Головними районами його видобутку є штат Західна Австралія (*78 % видобутку*) та Північна територія.

З нерудної сировини значним в Австралії є *видобуток алмазів*. Основні родовища розміщуються у північно-східній частині штату Західна Австралія. Більша частина алмазів має промислове значення. Крім того, в країні видобувають багато *коштовного та виробного каменю*. Зокрема, відомі *австралійські сапфіри*, що їх видобувають на південному сході.

Металургія. Чорна металургія Австралії *працює на власній сировині*. Завдяки високому технологічному рівню виробництва, а також багатству та зручності залягання сировини *австралійська сталь є однією з найдешевших у світі*. Це виробництво склалося у трьох районах: *Східному (Порт-Кембла, Ньюкасл), Південному (Уайалла) та Південно-Західному (Куїнана)*. З кінця ХХ ст. співвідношення цих трьох районів чорної металургії змінюється. У 2016 р. країна посіла *26-те місце в світі* за виробництвом сталі.

В Австралії склалася потужна кольорова металургія. *Провідним є виробництво алюмінію*, за виплавою якого Австралія посідає високе *6-те місце у світі*. Нині основні потужності алюмінієвої промисловості сконцентровано у штаті *Західна Австралія*, де склалися підприємства усіх послідовних стадій виробництва.

За *виплавою міді* Австралія на *5-му місці в світі*. Підприємства з її виробництва зосереджено в районах видобування мідної руди або в портових містах, з яких її експортують.

Найдавнішим у кольоровій металургії Австралії є *виробництво свинцю і цинку*. Поряд із невеликими підприємствами, що склалися біля місць видобування поліметалічних руд, функціонують великі на Тасманії та у штаті Південна Австралія.

Машинобудування. Машинобудування є важливим промисловим виробництвом країни. У зв'язку з потребами власного виробництва провідну роль у ньому відіграють *важке та сільськогосподарське машинобудування*. Основні підприємства сільськогосподарського машинобудування розміщено у *промислових містах півдня та південного сходу*, а дрібні – у внутрішніх землеробських частинах Австралії.

В останні роки скоротилося значення транспортного машинобудування. Ще не так давно Австралія була однією з небагатьох країн, що мала власні компанії, які займалися розробкою та виробництвом автомобілів. «Обличчям» австралійської *автомобільної промисловості* була відома компанія **HOLDEN**, заводи якої розміщувалися в Мельбурні та Аделаїді. У 2017 р. компанія *закрила свій останній завод, переорієнтувавшись на продаж і гарантійну підтримку автомобілів GENERAL MOTORS, вироблених за межами Австралії*. До числа головних причин закриття заводів керівники автоконцерну, що весь

час існував завдяки державній підтримці, відносять істотне подорожчання виробництва та зростаючу конкуренцію з боку іноземних компаній.

Важливим залишається суднобудування. Найбільші суднобудівні заводи розміщено в портових містах поблизу Сіднея, Мельбурна, у Брісбені, Ньюкаслі. Відомою є австралійська компанія *AUSTAL*, що спеціалізується на проектуванні й будівництві алюмінієвих суден: пасажирських і вантажних поромів, яхт класу люкс, військових кораблів. Компанія окрім Австралії має виробництво на Філіппінах та у США.

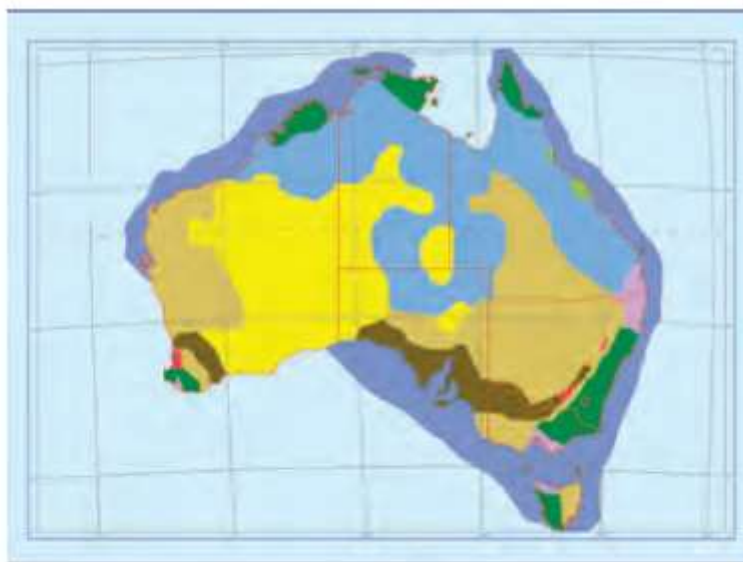
Крім того, в Австралії розвинуто виробництва устаткування для харчової промисловості, локомотивів, електроустаткування, електронної апаратури, побутової електротехніки та приладів, військової техніки.

Аграрний сектор. Як експортер сільськогосподарської продукції Австралія поступається на світових ринках лише США, Нідерландам та Франції. Держава ініціює наукові дослідження, регулює рівень цін, допомагає фермерам під час засух і повеней, стимулює розвиток екологічно безпечних систем виробництва.

На півночі та у внутрішніх частинах країни сільське господарство екстенсивне через наявність великих земельних площ. Провідними виробництвами австралійського аграрного сектору є вівчарство та зернове господарство.

У виробничій структурі сільського господарства переважає тваринництво. На заході та в центрі країни розвивається вівчарство тонкорунного напрямку. Приблизно $\frac{3}{4}$ усього поголів'я становлять австралійські меринози з високоякісною вовною. На одну вівцю припадає від 1,6 до 12 га пасовищ. Для їхнього успішного функціонування застосовують новітні засоби агротехніки (зрошення підземними водами, штучні опади, підсівання трави). Кількість поголів'я коливається з року в рік залежно від погодних умов і попиту на вовну та м'ясо. В Австралії утримується 14 % усього світового поголів'я овець, тому країна є найбільшим у світі постачальником вовни: близько третини її кількості на світовому ринку має австралійське походження.

У передмістях на південному сході та південному заході набули розвитку молочне скотарство, свинарство, птахівництво, бджільництво, що зорієнтовані переважно на внутрішній ринок. М'ясну рогату худобу розводять переважно у тропічних районах у великих скотарських господарствах – ранчо. Експорт м'яса з Австралії почався ще наприкінці XIX ст., коли з'явилися пароплави-холодильники. Нині за експортом яловичини, телятини та баранини Австралія посідає одне з перших місць у світі.

■ Рибальство	■ Овочівництво
■ Велика рогата худоба	■ Необроблювані землі
■ Лісове господарство	■ Тваринництво
■ Садове господарство	■ Аквакультура
■ Пасовища	

Рослинництво Австралії вирізняється високим рівнем механізації. Три чверті посівних площ переважно на південному сході та південному заході зайнято під *пшеницею*. Пшеницю вирощують у кожному штаті, при цьому експортується від 70 до 80% врожаю. В умовах надмірного зволоження на *північному сході* культивують *цукрову тростину, ананаси, манго, банани*; на *Тасманії та південному сході* – *картоплю*. На сході та південному сході розвинуто овочівництво. На південному сході та південному заході зростають *цитрусові, яблуни, груші, абрикоси*. Експортним товаром є *ізом, апельсини, груші й яблука*. На сході на зрошуваних землях вирощують *бавовник, тютюн, кукурудзу*. В усіх штатах розвинуто *виноградарство*. У портах розвиваються експортні виробництва харчових продуктів і напівфабрикатів: *м'яса, маслосироробна, цукрова, борошномельна промисловість*.

Рибальство та аквакультура. Традиційно у південних та східних океанічних водах розвинуто рибальство. У вилові риби переважають *блакитний тунець, австралійський лосось, кефаль, акули, а з ракоподібних – креветки, омари, лангусти*. Промисел устриць і гребінців орієнтований переважно на внутрішній ринок. Із 80-х років ХХ ст. інтенсивно розвивається *аквакультура* – розведення і вирощування водних організмів: *устриць, тунця, лосося, креветок, гребінців*.

Характерні риси просторової організації виробництва товарів і послуг. Сучасну економіку Австралії характеризують як «*економіку двох швидкостей*». Найбільш освоєні та економічно розвинуті східні та південні штати Австралії – *Новий Південний Уельс, Вікторія, Квінсленд, Південна Австралія та Тасманія*. На них припадає понад 70% переробної промисловості та сфери послуг. Там склалися найбільші промислові осередки Австралії: *Південно-Східний та Південно-Західний*. З початку 70-х рр. ХХ ст. економіка цих штатів зазнає уповільнення темпів зростання, а також економічної та соціальної трансформації. Місце старих сфер діяльності

займають нові: інформаційні технології, фінансові послуги, страхування, операції з нерухомістю, міжнародний туризм, аерокосмічний сектор.

Інше значення мають штат Західна Австралія та Північна територія. У цих регіонах спостерігається різке економічне зростання завдяки значним потужностям добувної промисловості та ресурсозалежних виробництв. За останні десятиліття там було проведено диференціацію (тобто сформувався широкий набір) видобутку корисних копалин, що забезпечило залежність економіки від коливання світових цін на певні види сировини. Економіка цих регіонів є більш капіталомісткою, ВВП на душу населення вищий, ніж в інших територіях. Спостерігається стійке зростання будівництва та сфери послуг.

Зовнішні економічні зв'язки. Роль зовнішньої торгівлі в економіці Австралії дуже велика. Експорт є одним з головних джерел отримання іноземної валюти. *45% вартості експорту Австралії припадає на мінеральну сировину (кам'яне вугілля та руди металів), 35% – на сільськогосподарську сировину (високоякісну вовну, м'ясо, молочні продукти, пшеницю, цукор з тростини).* Частка в експорті продукції обробної промисловості зростає до 20%. Країна імпортує машини та обладнання, хімікати, товари народного вжитку. У другій половині ХХ ст. економіка країни переорієнтовується з країн Європи на країни Східної та Південно-Східної Азії. До країн Східної і Південно-Східної Азії. Австралія вивозить продовольчі товари, деякі види машин, текстиль, взуття. Імпорт з цих країн в основному становлять натуральний каучук, нафта, чай, кава, пакувальні матеріали. Обсяг торгівлі Австралії з країнами Океанії невеликий.

Міжнародні зв'язки України з Австралією. Між Україною та Австралією склалася тісна співпраця в політичній, торговельно-економічній, науково-технічній, культурно-гуманітарній сферах. Основними статтями українського товарного експорту до Австралії є мінеральні добрива, ядерні реактори, котли, машини. З Австралії в економіку України надходять інвестиції до сфер оптової та роздрібною торгівлі, ремонту автотранспортних засобів, інформації та телекомунікацій, новітніх технологій та інформаційних систем. Між Україною та Австралією налагоджене науково-технічне співробітництво, особливо у сфері освоєння космічного простору.

Особливості географічного положення. Значним гальмом соціально-економічного розвитку острівних країн Океанії є їх положення на периферії світового ринку, географічна розпорошеність території більшості острівних територій, віддаленість країн одна від одної.

Віддаленість від основних ринків збуту продукції призводить не тільки до високих транспортних витрат, перешкоджає міжнародній мобільності чинників виробництва, а також не сприяє проникненню в країни Океанії різноманітних комерційних і технічних ноу-хау. Однак з розвитком транспорту та глобалізаційних процесів географічне

положення країн Океанії поліпшується, хоча в цілому країни ще залишаються доволі ізольованими від світу.

Країни Меланезії розташовані ближче до високорозвинутих країн (Австралії та Нової Зеландії), площі островів більші, вони лежать ближче один до одного. Країни Мікронезії лежать на дрібних островах, що розкидані на значних відстанях один від одного, але найбільш наближені до азійських країн, які мають великі темпи економічного розвитку. Натомість країни Полінезії лежать на малих за площею островах, що відокремлені значними водними просторами від основних економічних осередків світу.

Острівні країни Океанії розташовані у стратегічно важливому місці в західній частині Тихого океану. Це сприяло розгортанню на островах військово-морських баз США та Франції

Природно-ресурсний потенціал. Острівне положення країн Океанії зумовило своєрідність її природних умов. *Рельєф* великих материкових островів Меланезії *переважно гірський*. Острови Мікронезії та Полінезії є вершинами підводних вулканів. У тропічних та екваторіальних водах переважають коралові острови, в т. ч. атоли.

Клімат острівних країн Океанії *морський*. Кліматичні відмінності на островах мало помітні. В цілому клімат *теплій*, з незначною різницею добових температур, сприятливий для проживання людини. Несприятливим кліматичним явищем є *тайфуни*, що руйнують будівлі, ламають дерева, хвилі зносять в океан результати багаторічної праці людей.

Острівні країни Океанії мають *обмежені природні ресурси*. Мінеральні ресурси розвідано недостатньо. Паливні ресурси країн незначні. Є лише *невеликі родовища нафти та природного газу у шельфовій зоні Папуа-Нової Гвінеї та, ймовірно, Фіджі*. Найбільш *багаті й різноманітні рудні ресурси материкових і вулканічних островів Меланезії*. У Папуа-Новій Гвінеї виявлено значні запаси *мідних, залізних, марганцевих, нікелевих, молібденових руд, золота, срібла, платини*. У Новій Каледонії розвідано *найбільші у світі поклади нікелевих руди (чверть світових запасів)*. Є поклади залізних руд, руд хрому, кобальту, марганцю, срібла, золота, свинцю, міді. На Фіджі виявлено *поклади золота, руд міді, олова, свинцю, цинку, залізного пісковика*. У Вануату є *марганцеві руди*.

Найбагатші земельні ресурси є на материкових і вулканічних островах. Існують значні обмеження для розвитку сільського господарства на коралових островах через малі площі атолів і бідність ґрунтів. Лісовими ресурсами, що вирізняються цінними породами дерев, відомі країни Меланезії.

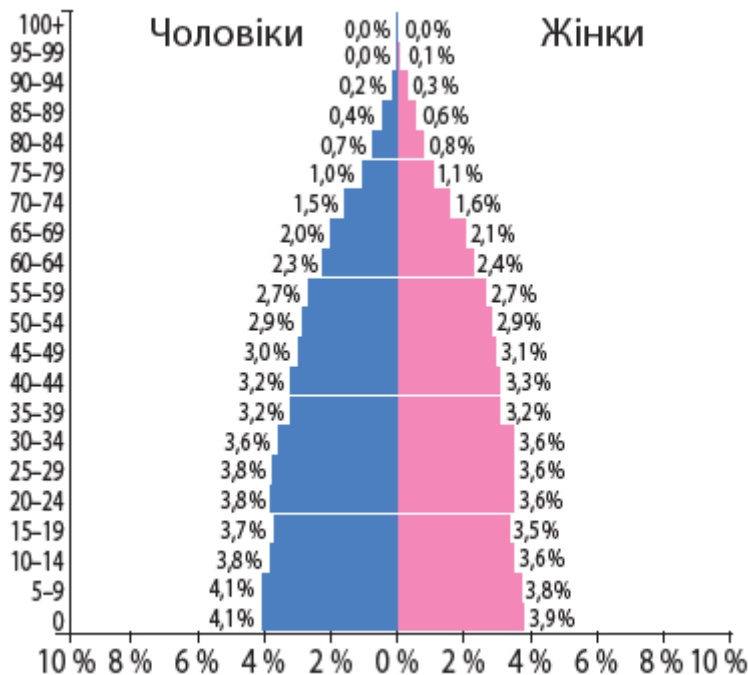
Історичний чинник. Країни Океанії тривалий час були *колоніальними володіннями високорозвинутих країн*. У зв'язку з тривалим періодом колоніального панування у переважній більшості країн Океанії економіка не набула належного рівня розвитку. Переважного розвитку набули ті види сільськогосподарського виробництва, в яких були зацікавлені колоніальні держави, зокрема *виращування кокосової пальми*. В результаті господарювання колонізаторів країни Океанії перетворилися на *сировинні придатки країн-метрополій*. Використовуючи економічну відсталість країн, відсутність у них коштів для фінансування власного господарства, розвинуті держави й надалі вкладають свої капітали в розвиток вигідних їм виробництв.

Працересурсний потенціал. Для демографічної ситуації більшості країн Океанії притаманний *II тип відтворення населення*. Рівень народжуваності *високий й коливається у межах 15 – 25 осіб/тис.* Рівень смертності *низький: 4 –*

8 осіб/тис. Природний приріст перебуває у межах 10 – 20 осіб/тис. й має тенденцію до зменшення. До I типу відтворення перейшли Палау та деякі залежні території Франції та Нової Зеландії. Показники середньої тривалості життя коливаються від 65 до 75 років, що на 5 – 15 років нижче, ніж у більшості країн Європи. Для більшості країн притаманне від'ємне сальдо міграцій.

Острівні країни Океанії відчувають дефіцит трудових ресурсів. Залучення емігрантів (як одного з чинників розвитку виробництва), грошових переказів і грошової допомоги інших держав (фінансових трансфертів) вітаються урядами держав. У більшості країн Океанії частка економічно активного населення порівняно невелика. Вона найбільша в Науру, на острові Гуам, у Новій Каледонії. Серед жінок частка економічно активного населення набагато менша, ніж серед чоловіків.

Населення складається з корінних та прибулих народів. У більшості країн до 90% населення становлять корінні жителі островів: папуаси (Папуа-Нова Гвінея), меланезійці (Фіджі, Соломонові Острови, Вануату), канаки (Нова Каледонія), мікронезійці (Науру, Федеративні Штати Мікронезії, Маршаллові Острови), полінезійці (Французька Полінезія, Західне та Американське Самоа, Острови Кука). Прибуле населення там представлене американцями США, французами, фіджі-індійцями.

ДОМІНУЮЧІ СКЛАДНИКИ ЕКОНОМІКИ ОСТРІВНИХ КРАЇН ОКЕАНІЇ

ПЕРВИННИЙ СЕКТОР

- Використання ресурсів океану: *промисел риби, креветок, омарів, крабів, молюсків, перлин*
- Сільське господарство: *копра, тропічні овочі та фрукти, бульбоплідні, прянощі, цукрова тростина*
- Видобування мінеральних ресурсів: *руд кольорових металів, фосфоритів*

ТРЕТИННИЙ СЕКТОР

- Міжнародний туризм: *Французька Полінезія, острів Гуам, Маршаллові Острови, Північні Маріанські острови, Фіджі, Тонга*
- Банківська справа: *офшорні зони: Науру, Маршаллові Острови*
- Продаж ліцензій на право вилову риби: *Кірибаті, Маршаллові Острови, Тонга, Тувалу*

Види господарської діяльності, що визначають міжнародну спеціалізацію країн. Економічна відсталість острівних країн Океанії безпосередньо пов'язана з тим, що до *80%* усього працездатного населення зайнято в натуральному та напівнатуральному господарстві. Незважаючи на те, що в традиційному секторі економіки вирощують і товарні культури, основні потреби сільського населення забезпечують *традиційні види місцевого продовольства: хлібне дерево, батат, таро, ямс, банани* тощо. Фінансовий вплив на розвиток регіону мають компанії Австралії, Японії, США, Франції.

Для країн, в яких розвідано поклади корисних копалин, характерна *добувна промисловість*. В окремих країнах розвинуто *лісозаготівлю та лісовий промисел*. Традиційно зберігаються *кустарні промисли та ремесла*.

В останні десятиліття в регіоні зростає роль окремих складових третинного сектору економіки. Передусім це *міжнародний туризм*. Крім того, жителі деяких держав і залежних територій зайняті *обслуговуванням військово-морських та військовоповітряних баз США та Франції*.

Промисловий розвиток острівних країн стримується *нестачею енергоносіїв*. Постачання електроенергії підприємствам у багатьох країнах здійснюється дрібними тепловими станціями і різного роду енергоустановками, оскільки переважна частина їх працює на привізній сировині. Лише деякі острови мають можливості для виробництва гідроенергії, наприклад у Папуа-Новій Гвінеї. Проте будівництво гідроелектростанцій там утруднено через нестачу фінансових коштів і технічного досвіду. Проектується будівництво комплексу гідроелектростанцій за технічного сприяння Австралії та Японії.

Використання ресурсів океану. Більшість країн спеціалізуються на *вилові морської риби та її експорті в замороженому стані*. У деяких країнах (*Фіджі, Науру, Самоа*) працюють рибопереробні заводи, що виробляють на експорт *рибні консерви*. Найбільш популярним є *промисел тунця*. Окрім риби ведеться промисел *креветок, омарів, крабів*.

У *Кірибаті та Маршаллових Островах* є морські ферми з розведення *істівного молюска тридакни*. В окремих країнах розвинутий *промисел перлин*, а також існують ферми з їх штучного вирощування (*Тонга, Острови Кука, Маршаллові Острови, Французька Полінезія*). Ціна перлини зазвичай пропорційна її масі чи розміру. Заняттям населення деяких країн (*Французька Полінезія, Острови Кука*) є *видобування перламутрових черепашок*, з яких виготовляють сувеніри для туристів.

Сільське господарство. У більшості країн основу економіки становлять *натуральні або напівнатуральні селянські господарства* жителів островів, де вирощують для власних потреб *тропічні овочі та фрукти*, розводять *домашню птицю та худобу*. Лише незначна частина виробленої продукції йде на продаж. У багатьох країнах існують також *великі приватні плантаційні господарства*, на яких використовують найману дешеву робочу силу й вирощують екзотичні культури, що йдуть на експорт.

Головною сільськогосподарською культурою тихоокеанських островів є *кокосова пальма*, а товарною – *копра*. Її виробляють з маслянистого ендосперму горіхів кокосової пальми й широко використовують у харчовій промисловості. Копру та кокосові горіхи експортують більшість країн Океанії.

У багатьох країнах вирощують на експорт *тропічні овочі та фрукти*. Найбільший спектр їх культивують у країнах *Мікронезії*. Там відомі *банани, ананаси, папая, хлібне дерево, кавуни, томати, баклажани* тощо. У ряді країн вирощують *бульбоплідні культури*. Окрім картоплі до них належать місцеві традиційні коренеплоди; їх не лише вживають у їжу, а й використовують у виробництві крохмалю, борошна, спирту, цукру. Це *ямс, таро, маніок, батат*. Ряд країн славляться *прянощами*. *Стручковий та червоний перець вирощують на Маршаллових Островах, ваніль – у Французькій Полінезії, імбир та чорний перець – у Тонга*.

Деякі сільськогосподарські культури було завезено на острови Океанії за часів їх колонізації. Їх вирощують до-нині. Продукція тваринництва має переважний попит на внутрішніх ринках країн. Здебільшого розводять *свиней, кіз, курей, велику рогату худобу*. Деякі країни експортують *м'ясні консерви (Вануату)*. У Федеративних Штатах Мікронезії та Французькій Полінезії (острови Туамоту) традиційно *розводять собак на м'ясо*. З метою продажу іноземним туристам одержують *мед на острові Піткерн*.

Видобування мінеральних ресурсів. У ряді островних країн Океанії, переважно в Меланезії, розвинута *добувна промисловість*, продукція якої *спрямована на експорт*. Вона контролюється капіталом США, Франції, Великої Британії, Японії, Австралії.

Найбільш *різноманітною є добувна промисловість Папуа-Нової Гвінеї*. 38% ВВП країни забезпечує видобуток *золота, срібла, платини, міді, нікелю, молібдену, нафти та природного газу*. Розробками рудної сировини відома *Нова Каледонія*. Там ведуться розробки *нікелевих та залізних руд*. Протягом останнього півстоліття видобувають *марганцеву руду в Вануату*. У результаті хижацького використання мінеральних багатств островних країн Океанії за часів колоніалізму деякі з корисних копалин виснажено або перебувають на межі повного виснаження. Так, *повністю виснажено запаси фосфоритів у Кірибаті*, які в минулому давали 85% вартості експорту країни. Вапнякова поверхня острова *Науру* була вкрита потужною товщею фосфоритів, що сформувалися, ймовірно, з екскрементів морських птахів. За понад сто років експлуатації їх *запаси майже вичерпано*, і країна залишилася без головного фінансового джерела. Донині ведеться видобування фосфоритів на *Соломонових Островах*.

Сфера послуг. Останнім часом у регіоні зростає роль окремих складових третинного сектору економіки. Передусім це *туризм*. У зв'язку з особливостями природних умов островні країни Океанії відомі *оздоровчим, пригодницьким та екзотичним туризмом*. На туристів очікують *дайвінг (підводне плавання), кайтсерфер, віндсерфінг, парасейлінг, спортивна риболовля, яхтинг*. Туристичними країнами є *острів Гуам (США), Маршаллові Острови, Тонга, Північні Маріанські острови (США), Фіджі*. Відвідують тихоокеанські острови переважно туристи з Нової Зеландії, Австралії, Японії, США. Чверть ВВП туризм

приносить *Французькій Полінезії*. Там розташовано понад десять острівних курортів. Найбільш відомими з них є *острови Таїті та Бора-Бора*.

Джерелом прибутків деяких країн в останні роки став *продаж ліцензій на право вилову риби в їх морських економічних зонах*. У такий спосіб одержують прибутки *Кірибаті, Маршаллові Острови, Тонга, Тувалу*.

Острів Піткерн – це єдина заморська територія Великої Британії у Тихому океані. Основна стаття прибутків – *продаж колекційних поштових марок* і продукції кустарного виробництва суднам, курс яких лежить з Великої Британії до Нової Зеландії через Панамський канал. З 1988 р. на островах карбуються *колекційні монети*. Важливим джерелом поповнення бюджету *Кірибаті* є також друк *поштових марок*, що цікавлять філателістів усього світу

Розташування військових баз іноземних держав. Жителі деяких островів зайняті обслуговуванням військово-морських та військово-повітряних баз *США (острів Гуам, атол Вейк) та Франції (атол Муруроа у Французькій Полінезії)*. На цих територіях навіть не розвинуто сільське господарство. Харчові продукти привізні. Місцями випробовування ядерної зброї США та Франції слугують окремі острови в акваторії Маршаллових Островів, Кірибаті, Французької Полінезії

Зовнішні економічні зв'язки. У багатьох країнах *імпорт у декілька разів перевищує експорт*.

Основними статтями *експорту* країн є *копра, тропічні овочі та фрукти, морозена та консервована риба, морепродукти, цукор з тростини, мінеральні ресурси, деревина та лісоматеріали, ремісничі вироби*.

В *імпорті* переважають *продовольчі та промислові товари, транспортні засоби, енергоносії, хімікати*. В окремі країни (Науру) завозять питну воду.

Основними торговельними *партнерами* острівних країн Океанії є *Австралія, Нова Зеландія, Китай, Японія, Республіка Корея, країни Південно-Східної Азії*. Для країн Мікронезії традиційно важливими залишаються економічні зв'язки із США. У національних економіках країн «працюють» інвестиції австралійського, японського та американського капіталу. Французькі заморські володіння одержують фінансові субсидії від своєї метрополії. Роль держави в економіці країн Океанії постійно зростає. Особливу увагу уряди приділяють зменшенню залежності країн від іноземного фінансування. Актуальною проблемою є зменшення диспропорцій між виробництвом матеріальних благ та їх перерозподілом і споживанням, між експортом та імпортом країн.